

Recalling Ancestral Voices – Repatriation of Sámi Cultural Heritage

Rapport från ett interreg-projekt om en databas för samiska föremål
på museer i Norden. Rapporten avser projektets svenska del.

Sunna Kuoljok
Ájtte Svenskt Fjäll- och Samemuseum
/Ájtte Duottar- ja Sámemusea
Jokkmokk 2007

Omslagsfotografier

Uppe till vänster: kista från Kaitum . Världskulturmuseet, Göteborg.

Uppe till höger: kolt från lulesamiskt område. Malmö museer.

Nere till vänster: samiska föremål vid Kulturen i Lund.

Nere till höger: ask från lulesamiskt område. Helsingborgs museums samling.

Fotograf: Sunna Kuoljok/Åjtte Svenskt Fjäll- och Samemuseum.

Innehåll

INLEDNING	4
MÅLSÄTTNING	4
SAMARBETSPROJEKT	5
FINANSIÄRER:	5
PROJEKTTID.....	5
PROJEKTORGANISATION	5
SEMINARIUM DEN 3-5 OKTOBER.....	5
FÖRPROJEKTET - ÅTERFÖRANDE AV SAMISKA FÖREMÅL	6
PROJEKTRAPPORT.....	6
MUSEER OCH MUSEISYSTEMET I SVERIGE	6
MUSEIMYNDIGHETER	6
ANSVARSMUSEER.....	6
LÄNSMUSEER	7
SAMISKT MUSEUM.....	7
TIDIGARE INVENTERINGAR AV SAMISKA FÖREMÅL I SVERIGE	7
INVENTERING 1980 AV SAMISKA SAMLINGAR I SVERIGE.....	7
INVENTERING 1984, ÄLDRE SAMISKT SKELETTMATERIAL I SVENSKA SAMLINGAR	7
UNDERSÖKNINGEN I DETTA PROJEKT	8
STATISTIK FRÅN UNDERSÖKNINGEN 2006-2007- KULTURHISTORISKT MATERIAL (INKLUSIVE RELIGIÖST MATERIAL)	8
<i>Enkäten</i>	8
<i>Kulturhistoriskt material</i>	8
<i>Länsmuseer</i>	9
<i>Hembygdsföreningar/sameföreningar</i>	10
SAMISKT RELIGIÖST MATERIAL	10
HUMANOSTEOLOGISKT MATERIAL – SKELETT/SKELETTDELAR.....	11
SAMISKA TRUMMOR	12
EUROPEISKA MUSEER	12
ERFARENHETER FRÅN BESÖK PÅ MUSEER	13
BESÖK PÅ MUSEER	14
<i>Hallands läns museum, Halmstad</i>	14
<i>Malmö museer</i>	14
<i>Kulturen i Lund</i>	14
<i>Kulturmagasinet/Helsingborgs museum</i>	15
<i>Skellefteå museum</i>	15
<i>Västerbottens museum, Umeå</i>	15
<i>Världskulturmuseet, Götebeborg</i>	16
INFORMATION OM ÖVRIGA MUSEER MED SAMISKA SAMLINGAR.....	17
<i>Åjtte, Svenskt Fjäll- och Samemuseum, Jokkmokk</i>	17
<i>Norrbottnens museum, Luleå</i>	17
<i>Silvermuseet, Arjeplog</i>	17
<i>Härjedalens Fjällmuseum, Funäsdalen</i>	17

<i>Länsmuseet Västernorrland, Härnösand</i>	17
<i>Dalarnas museum, Falun</i>	18
<i>Länsmuseet Gävleborg, Gävle</i>	18
<i>Linnémuseet, Uppsala</i>	18
<i>Museum Gustavianum, Uppsala</i>	18
<i>Skoklosters slott, Skokloster</i>	18
<i>Nordiska museet, Stockholm</i>	18
<i>Etnografiska museet, Stockholm</i>	18
<i>Livrustkammaren, Stockholm</i>	18
<i>Statens historiska museum, Stockholm</i>	18
<i>Vasamuseet, Stockholm</i>	19
<i>Västmanlands läns museum, Västerås</i>	19
<i>Bohusläns museum, Uddevalla</i>	19
<i>Regionmuseum Västra Götaland, Vänersborg</i>	19
<i>Västergötlands museum, Skara</i>	19
<i>Textilmuseet, Borås</i>	19
<i>Sörmlands museum, Nyköping</i>	19
<i>Östergötlands länsmuseum, Linköping</i>	19
<i>Kalmar läns museum, Kalmar</i>	19
<i>Smålands museum, Växjö</i>	19
<i>Länsmuseet på Gotland, Visby</i>	19
<i>Lunds Universitets Historiska Museum, Lund</i>	19
SLUTORD	20

Inledning

Åttonde Svenskt Fjäll- och Samemuseum har, i samarbete med två samiska museer i Norge och Finland, genomfört projektet *Recalling Ancestral Voices – Repatriation of Sámi Cultural Heritage*. Målet med projektet var att återföra information om det materiella kulturarvet till samerna. Detta gjordes genom att upprätta en databas i vilken uppgifter införs om samiska föremål och samlingar i Norden. Databasen är sedan i december 2007 tillgänglig för alla på internet under adressen: www.samicollection.org.

Målsättning

En rad samiska kulturhistoriska föremål finns idag på museer, universitet och forskningsinstitutioner i Norden och övriga Europa. De sista åren har kraven från samerna som urfolk om att deras kulturarv bör tillbakaföras till Sápmi stadigt ökat. För att utreda rättigheterna till det materiella samiska kulturarvet och dryfta återföringsfrågan mer ingående är det nödvändigt med en översikt över föremålen och uppgifter knutna till dessa.

Projektet hade tre större målsättningar. Den första målsättningen var *att få fram information om samiska föremål och samlingar av föremål* som befann sig i museer eller hos andra offentliga institutioner i Norden.

Den andra målsättningen var *att lyfta fram frågan om förvaltningen av det samiska kulturarvet*. I dag är förvaltningen av kulturarvet organiserad på olika sätt i de olika nordiska länderna och på olika nivåer. Inom projektet ville man påbörja en diskussion om bland annat vilka organ och under vilka betingelser vore de mest lämpliga att förvalta de samiska föremålssamlingarna och kulturarvet i allmänhet.

Den tredje större målsättningen var *att förbättra tillgängligheten av det samiska kulturarvet för samerna själva*.

Syftet med projektet var att endast beröra föremål. Speciellt intresse skulle ägnas åt religiöst anknutna föremål och osteologiskt material (med undantag för vissa statliga museer och universitet i Sverige, som regeringen i mars 2005 gett i uppdrag att inventera sina föremålssamlingar i syfte att finna alla eventuella mänskliga kvarlevor från världens ursprungsbefolkningar.) Fotografier och arkivmaterial skulle lämnas utanför projektet.

Delmål:

- Utarbeta ett samnordiskt register över samiskt kulturarv i form av en databas. Vissa delar av databasen görs tillgänglig på internet: Detta gäller föremål som finns på större institutioner, med stödsäkra magasin, där risken för stöld är liten.
- Etablera kontakt och samarbete mellan samiska museer över landsgränserna i Sápmi
- Etablera kontakt och samarbete mellan samiska museer och museer/institutioner med samiska föremålssamlingar
- Öppna upp för en diskussion om rättighetsfrågor knutna till samiskt föremålsmaterial: vem ska äga föremålen, vem ska förvalta föremålen, hur ska den samiska befolkningen lättare få tillgång till samiska föremål
- Öka kunskapen om praxis för repatriering/återföring i andra länder genom att anordna ett seminarium

Projektid

1 april 2006 – 30 november 2007.

Samarbetsprojekt

Ájtte Duottar- ja Sámemusea / Ájtte Svenskt Fjäll- och Samemuseum i Jokkmokk, Sverige
Siida samemuseum i Enare, Finland
Várjjat Sámi Musea/ Varanger Samiske Museum i Varanger, Norge

Finansiärer:

EU Interreg III
Länsstyrelsen i Lapplands län
Nordkalotträdet
Svenska Statens Kulturråd
Svenska Sametingets Kulturråd
Norsk Kulturråd Norska Sametingets miljö- och kulturavdelning
ABM-utvikling, Norge

Projektorganisation

Projektledaren var placerad vid Siida museum. Jämte projektledaren arbetade ytterligare totalt tre medarbetare i projektet, en i Sverige, en i Finland och en i Norge. Arbetsuppgifterna för projektmedarbetarna bestod av inventering, insamling och registrering av museernas uppgifter i respektive land. I Sverige ingick dessutom att insamla information från hembygdsgårdar samt sköta den ekonomiska hanteringen och redovisningen och delta i planering och genomförande av projektet. Ajtte hade en ledamot i projektets styrgrupp.

Seminarium den 3-5 oktober

I anslutning till projektet hölls ett seminarium om repatriering och vikten av tillgänglighet till museisamlingar. Plats: Siida museum, Enare, Finland. Tid: 3-5 oktober 2007.

Seminarieriet, med plats för diskussioner och kunskaps-/erfarenhetsutbyte, belyste frågor i anslutning till projekttemat repatriering. Seminarieriets syfte var att ge en möjlighet att gemensamt diskutera förvaltandet av de samiska föremålssamlingarna och det samiska kulturarvet i framtiden. Vid seminarieriet presenterade projektet och dess resultat. En av dagarna riktade sig särskilt till lokalbefolkningen och tog upp vikten av att ha tillgång till museisamlingar och gav exempel på hur forskare och hantverkare har använt museiföremål i sina arbeten.

I seminarieriet deltog ett 60-tal personer. Det blev ett lyckat och välorganiserat arrangemang. Vid seminarieriet informerade både Nordiska museet, Stockholm genom avd. chef Lena Palmqvist, och Norsk folkemuseum, Oslo, genom Leif Pareli, konservator för den samiske samlingen, att de ställde sig positiva till återföring av samiska föremål i sina museisamlingar till samiska museer/institutioner. Seminarieriet organiserades av Siida och förarbetet gjordes av projektgruppen, som även kontaktade museer och institutioner i sina respektive länder.

Förprojektet ”Återförande av samiska föremål”

År 2003 och 2004 genomförde Åjtte ett förprojekt ”Återförande av samiska föremål”.

Bakgrunden till projektet var ett beslut av Sametinget år 2000 att genomföra ett förprojekt för att utreda möjligheterna för återbördande av det samiska kulturarvet. Projektet kom att överföras på Åjtte.

Syftet med projektet var att utreda i vilken omfattning samiska föremål finns på museer och institutioner i Sverige och Europa samt att undersöka vilka möjligheter som finns för återförande av samiska föremål.

Målet med förprojektet var att sammanställa en rapport innehållande en översikt över samiskt kulturhistoriskt och arkeologiskt material från svenskt område på institutioner och museer i Sverige och i Europa. Projektet hade särskild fokus på religiösa föremål och skelettmaterial.

Projektrapport

Resultatet finns redovisat i rapporten: ”Samiskt kulturarv i samlingarna. Rapport från ett projekt om återföringsfrågor gällande samiska föremål. Arkeologisk rapport 2005:1.

Rapporten finns att hämta på Åjttes hemsida.

Museer och museisystemet i Sverige

Museerna i Sverige ingår i en struktur där museerna har olika ansvarsområden. Museerna är även uppdelade i geografiska områden eller indelade i olika faktaområden.

Museimyndigheter

Det finns tio statliga museimyndigheter som lyder under kulturdepartementet, dessa är:

Arkitekturmuseet, Livrustkammaren med Skoklosters slott och Hallwylska museet, Moderna museet, Nationalmuseum med Prins Eugens Waldemarsudde, Naturhistoriska riksmuseet, Statens försvarshistoriska museer, Statens historiska museer, Statens museer för världskultur, Statens musiksamlingar och Statens sjöhistoriska museer

Ansvarsmuseer

Vid mitten av 1980-talet utsågs vissa museer till ansvarsmuseer med ett särskilt nationellt ansvar inom sina områden. Ansvarsmuseerna ska ta ansvar för olika nationellt övergripande uppgifter och de samverka med landets museiväsen. Det finns idag sex ansvarsmuseer med uppdrag från regeringen. Dessa är: Moderna museet, Nationalmuseum, Naturhistoriska riksmuseet, Nordiska museet, Statens historiska museum och Statens museer för världskultur.

Ansvar för samisk kulturhistoria i Sverige har Nordiska museet, som är ett sk. centralt museum och ansvarsmuseum för kulturhistoria inom Sverige. Den samiska samlingen vid Nordiska museet är omfattande. En speciell tjänst för samisk kultur har funnits på museet från 1939 och fram till och med 2003 då tjänsten förändrades till att omfatta samtliga minoritetskulturer i Sverige. Nordiska museets insamling av samiskt material har inte haft samma aktualitet i och med Åjttes tillkomst 1983.

Ansvarsområdet för Nordiska museet är den svenska kulturhistorien från 1520 och framåt, det omfattar arbete och liv i Sverige från 1500-talet till nutid. Museets insamlingsansvar omfattar all kulturhistoria i Sverige med undantag för det som direkt tillagts andra museer.

Även Statens Historiska museum har ansvar över samiska föremål genom att museet är en statlig museimyndighet med ansvar över arkeologiska och osteologiska föremål som erhållits genom arkeologisk verksamhet.

Länsmuseer

Sedan 1965 har länsmuseerna ansvar för regional museiverksamhet. Länsmuseerna i Norrbottens-, Västerbottens-, Västernorrlands-, Jämtlands-, Dalarnas och Gävleborgs län har ansvar och bedriver verksamhet rörande den samiska kulturen i det egna länet.

Samiskt museum

Speciella kriterier för samiska museer kom 1976 med avsikt att tydligare skilja samiska museer från museer med samiska samlingar. Ett samiskt museum skall enligt kommittén bli: en samisk majoritet i styrelsen, administrativ och professionell ledning skall utföras av samer, samisk kultur skall vara huvudsaken i museets verksamhet, museets policy skall vara utformad med respekt för samisk tradition och verksamheten skall spegla samiska värderingar, museet skall vara lokaliserat till samiskt kärnområde.

Åjtte, Svenskt Fjäll och Samemuseum i Jokkmokk har ett nationellt uppdrag att vara huvudmuseum i Sverige för samisk kultur, bedriva specialmuseiverksamhet för fjällregionen i Sverige samt driva ett informationscentrum för fjällturismen. Museet bildades 1983 och drivs som en stiftelse av: svenska staten, Norrbottens läns landsting, Jokkmokks kommun, SSR (Svenska samernas riksförbund), Riksförbundet Sameätnam. Museet invigdes 1989.

Tidigare inventeringar av samiska föremål i Sverige

Inventering 1980 av samiska samlingar i Sverige

På uppdrag av Statens Kulturråd 1980 utfördes en översiktlig inventering av större samiska samlingar i Sverige. Inventeringen berörde inte arkeologiska föremål. I utredningen framkom det att det kan vara svårt att fastställa vad som är ”samiska föremål”. 1980 fanns det sammanlagt 18 000 – 19 000 föremål med samisk anknytning i museer och sameföreningar i Sverige. Även privata samlingar i Sverige inventerades och där fann man ca 2 300 föremål.

Inventering 1984, äldre samiskt skelettmaterial i svenska samlingar

Våren 1984 skickade Statens historiska museum (SHM) ut en enkät angående samiskt, eller möjligt, samiskt skelettmaterial i samlingarna. Enkäten skickades till länsmuseer och andra större museer i Norrland samt till landets anatomiska institutioner. Institutionerna svarade på frågan om samiskt eller möjligt samiskt skelettmaterial fanns i samlingarna.

Syftet med enkäten var att undersöka omfattningen av äldre samiskt skelettmaterial i svenska samlingar för att se om de gick att använda för jämförelser med övrigt nordiskt material.

Resultatet av inventeringen visade att följande museer hade samiskt skelettmaterial i samlingarna; Norrbottensmuseum, Skellefteå museum, Västerbottens museum och Anatomiska institutionen i Lund (det materialet förvaras nu på Lunds Universitets Historiska Museum). Sammanlagt är det sju hela skelett, sju kranier samt okänt antal ofullständiga sammanblandade skelettdelar.

Undersökningen i detta projekt

Syftet med denna undersökning har varit att samla in uppgifter om varje enskilt samiskt föremål på museer/institutioner i Sverige.

I den här undersökningen har följande definitionen på samiska kulturhistoriska föremål använts: föremål som tillverkats, ägts eller använts av en same. Det betyder att även industritillverkade föremål ingår i undersökningen.

Endast ett museum har kommenterat projektets fråga om de har samiska föremål i sin samling: ”Ja, antal svårt att avgöra eftersom föremålen inte är registrerade efter etnicitet. Dessutom en avgränsningsproblematik.” (Silvermuseet, Arjeplog)

Pipa. Insamlad i Lannavaara 1908. Helsingborg museum/Kulturmagasinet. Foto: Sunna Kuoljok, Ájtte.

Statistik från undersökningen 2006-2007- kulturhistoriskt material (inklusive religiöst material)

Syftet med denna undersökning har varit att samla in uppgifter om varje enskilt samiskt föremål på museer/institutioner i Sverige.

Enkäten

I inventeringen i förprojektet 2003-2004 skickades en enkät ut till 55 museer och institutioner i Sverige, 84 europeiska museer, 25 sameföreningar och samegårdar samt till ca 390 hembygds gårdar, hembygdsföreningar, fornminnesföreningar m.fl.

I detta projekt har ytterligare 25 museer/institutioner och 8 same-/hembygdsföreningar kontaktats. Av de 25 museer/institutioner som fick enkäten har 15 svarat. 9 har angett att de har samiska föremål i sina samling. Dessa var: Silvermuseet, Arjeplog; Jamtli, Östersund; Länsmuseum Gävleborg, Gävle; Evolutionsmuseum i Uppsala, Museum Gustavianum, Uppsala; Vasamuseet, Stockholm; Textilmuseet, Borås; Västergötlands museum, Skara och Kulturmagasinet i Helsingborg.

Totalt i de båda undersökningarna har 72 museer/institutioner tillfrågats om de har samiska föremål. Av dessa har 66 (51+15) svarat på enkäten.

Kataloguppgifter har begärts från 25 museer och 22 sameföreningar/ hembygdsföreningar. Övriga museer och sameföreningar/ hembygdsföreningar kan, när de svarade på enkäten, även ha skickat med kataloguppgifter. Det finns också museer och same-/hembygdsföreningar som inte har skickat några kataloguppgifter, trots förfrågan. Dessa museer saknas därmed i databasen.

Kulturhistoriskt material

Samiska kulturhistoriska föremål på svenska museer är i allmänhet handtillverkade bruksföremål, exempelvis: kläder, husgeråd, redskap och föremål med anknytning till den nomadiserande renskötelsen. De flesta är från tiden före 1950.

- 35 svenska museer har kulturhistoriskt material
- 31 sameföreningar/hembygdsföreningar har kulturhistoriskt material

Länsmuseer	18	2 882 föremål
Övriga museer	17	20 068 föremål
TOTALT MUSEER:	35	22 950 föremål
TOTALT SAME-/HEMBYGDSFÖRENINGAR:	31	1 995 föremål
TOTALT INSTITUTIONER	66	24 945 föremål

Stora samlingar av kulturhistoriska föremål har:

Ájtte, Jokkmokk	7 500 inv nummer*
Nordiska museet, Stockholm	6 260 inv. nummer
Silverbuseet, Arjeplog	4 000 – 6 000 föremål

Museer med samlingar på minst hundra föremål:

Norrbottn länsmuseum, Luleå	1 000 föremål
Världskulturmuseet, Göteborg	865 föremål
Västerbotten länsmuseum, Umeå	767 föremål
Jämtlands länsmuseum, Östersund	500 föremål
Etnografiska museet, Stockholm	460 föremål**
Murberget, Härnösand	300 föremål
Fjällmuseet, Funäsdalen	200 föremål
Kulturen i Lund	178 föremål
Kulturmagasinet, Helsingborg	100 föremål

* Ájttes kulturhistoriska samlingar är ej indelade enligt etnicitet. Antal anger därför alla kulturhistoriska föremål som finns i samlingen. Den innehåller föremål som tillverkats och brukats av både samer och ”svenskar”.

** Sedan 1988 är Etnografiska museets samling deponerad på Ájtte.

Vaggor från nord- och sydsamiskt område.
Världskulturmuseet. Foto: Sunna Kuoljok/Ájtte,
Svenskt Fjäll- och Samemuseum.

Länsmuseer

18 av 25 länsmuseer har samiska föremål i sina samlingar. Den största samlingen finns på Norrbottens museum i Luleå som har drygt 1 000 föremål. Även de övriga länsmuseerna i de nordliga länen (Norrbotten, Västerbotten, Jämtland och Västernorrland) har samlingar på flera hundra föremål.

Under en period från slutet av 1800-talet till början av 1900-talet var intresset för samer stort på museer spridda över hela Sverige, i bakgrunden finns möjligen den spridda uppfattningen att samerna var ett folk på utdöende, som det gällde att dokumentera medan tid fanns. Det kan vi t.ex. utläsa av Malmö museer styrelses protokoll från 1911:

”Redan för att åskådliggöra skolornas undervisning i geografi hava de stor betydelse men än mer för att ge allmänheten bilder från lägre stående folks liv, som åskådliggöra den utvecklingsgång alla folk hava på ett eller annat sätt genomgått, kulturfolkens tidigare stadier i religion och samhällsliv, i hantverk, industri och konst, och i dagligt liv. Särskilt torde här böra inrymmas en avdelning för lapparnas liv, den folkstam, som ända till våra dagar i vårt eget land levat ett nomadliv, som snart nog torde vara förbi.”

Länsmuseer med samiska samlingar belägna i Syd -och Mellansverige har från enstaka föremål till knappt 200. Några årtionden in på 1900-talet har i verksamheten vid museerna inriktats på det egna länet/regionen och därmed var det inte längre var aktuellt att samla in föremål från samisk kultur.

Nålhus av tennbroderat kläde. Lunds universitets historiska museum. Deponerad vid Kulturen i Lund. Foto: Sunna Kuoljok/Åjtte.

Sameföreningar/ hembygdsföreningar

I inventeringen 2003-2004 skickades en enkät ut till 25 sameföreningar och samegårdar samt till ca 390 hembygdsgårdar, hembygdsföreningar, fornminnesföreningar m.fl.

I detta projekt har ytterligare 8 sameföreningar och hembygdsföreningar kontaktats.

I vår undersökning har totalt 25 hembygdsföreningar och sameföreningar svarat att de har samiska föremål i sin ägo, men vi känner till ytterligare 6. Ofta är det föremål från socknen/regionen, som skänkts till museet. Totalt finns ca 2000 samiska föremål. De enskilda hembygdsföreningarna har som mest 500 föremål och ner till enstaka. De vanligaste typerna av föremål är kulturhistoriska bruksföremål, där dräkter och dräkttillbehör, skedar, knivar är de vanligaste. 5 sameföreningar/hembygdsföreningar har samiskt religiöst material

Många föreningar driver också egna museer, som framförallt håller öppet sommartid. Ofta är det något gammalt hus på orten som används som museum och museet kan ha samlingar av föremål. Föremålen är ofta utställda och man har i allmänhet inga särskilda magasin. Det betyder att de förvaras i uppvärmda hus vintertid och det finns oftast ingen särskild personal för skötsel och vård av föremålen, eftersom allt arbete sker på ideell basis.

Tyvär har inte närmare inventering av same-/hembygdsföreningarnas samlingar kunnat görats, då tiden endast räckt till för att inventera museisamlingarna.

Samiskt religiöst material

Materialet utgörs av föremål med anknytning till samisk religion, som sejtar, trummor och arkeologisk material som föremål från offerplatser och gravplatser samt skelettmaterial.

- 15 svenska museer har samiskt religiöst material.
- 5 sameföreningar/hembygdsföreningar har samiskt religiöst material

De museer som har samiskt religiöst material är läns museerna i Norrbotten, Västerbotten, Jämtland, Västernorrland och Dalarna samt Åtte, Svenskt Fjäll- och Samemuseum, Piteå museum, Silvermuseet, Linné museet, Skoklosters slott, Etnografiska museet, Livrustkammaren, Nordiska museet, Statens Historiska museum, Världskulturmuseet, Lunds Universitets Historiska Museum.

De same- och hembygdsföreningar som har samiskt religiöst material har framförallt seitar.

Humanosteologiskt material – skelett/skelettdelar

Samiskt humanekologiskt material utgörs av skelettmaterial framförallt från arkeologiska undersökningar, men även av samiskt skelettmaterial från anatomiska samlingar.

- 13 museer har arkeologiskt skelettmaterial med förmodad samiskt proveniens.
- 5 museer/institutioner har samiskt skelettmaterial från anatomiska samlingar, 3 av dem är universitetsinstitutioner utan andra typer av samiskt material.

Samiskt humanekologiskt material från arkeologiska undersökningar finns på läns museerna i Norrbotten, Västerbotten, Jämtland och Västernorrland, Nordiska museet, Statens Historiska museum, Osteoarkeologiska forskningslaboratoriet vid Stockholms universitet samt Lunds Universitets Historiska Museum och Medicinhistoriska museet och Institutionen för medicinsk cellbiologi, båda vid Uppsala universitet.

Av dessa har fem institutioner skelettmaterial från s.k. anatomiska samlingar: Uppsala universitet, Medicinhistoriska museet; Uppsala universitet, Institutionen för medicinsk cellbiologi, anatomiska avdelningen; Statens Historiska museum; Stockholms universitet, Osteoarkeologiska forskningslaboratoriet samt Lunds Universitets Historiska Museum

Anatomiska samlingar/”Skallsamlingar”

Tre större sk. skallsamlingar byggdes upp under 1800-talet och i början av 1900-talet i Sverige. De tre samlingarna var ”Anders Retzius samling” vid Karolinska institutet, Rasbiologiska institutets samling samt den anatomiska samlingen vid Lunds univeritet.

Retzius skallsamling vid Karolinska institutionen ingick i anatomiska museets samlingar. Enligt källor skall hela den sk. ”Lappska samlingen” vid Karolinska institutionen ha förstörts vid en brand 1892. De skelett som inte förstördes av branden är sedan 1970-talet deponerad på Stockholm universitets osteologiska forskningslaboratorium. Karolinska institutionen äger fortfarande samlingen. I denna samling finns ett samiskt kranium. Det kraniet kom till samlingen vid mitten av 1950-talet från Ernst Manker och inlemdes då i Retzius ”skallsamling”.

Rasbiologiska institutets samling i Uppsala kom, efter institutet stängts (1922-1958), till Uppsala anatomiska institution. Den samlingen finns nu vid Historiska museet i Stockholm där sammanlagt ett 40-tal samiska kranier och ca 10-15 samiska skelett finns.

Lunds universitets anatomiska institutions osteologiska samling flyttades år 1995 till Lunds universitets historiska museum där den nu förvaras. Fem kranier samlingen är samiska.

Samiska trummor

Ernst Manker utförde på 1930- 40-talet en inventering av samiska trummor han var då anställd av etnografiska museet i Stockholm. Resultatet publicerades i "Die Lappische Zaubertrommel" i två band. I projektet 2003-2004 gjordes en uppföljning av Ernst Mankers inventering av de samiska trummorna. Syftet var att utröna var trummorna fanns idag. I Mankers sammanställning framgår det att 5 samiska trummor hade privata ägare. I förprojektet spårades tre av dessa upp och de var fortfarande i privat ägo. 2 kunde inte spåras. Vad gällde trummorna i Sverige och övriga Europa såg situationen likadan ut.

Trumma beslagtagen vid "visitation" i Åsele år 1725. Deposition till Världskulturmuseet från Historiska museet. Foto: Sunna Kuoljok, Ájtte.

<i>Kända trummor</i>	Mankers undersökning	Ajttes undersökning 2003-2004
Registrerade	81	
Sverige, Norge, Finland	50	50
utanför Sv, No, Fi	31	31
privat ägo i Sverige.	5	3

Historiska museet äger 30 samiska trummor, varav alla utom en var deponerade vid andra museer. 25 trummor är deponerade till Nordiska Museet, en till Linnémuseet i Uppsala, tre trummor är deponerade till Etnografiska museet, som i sin tur deponerat trummorna till Norrbottens museum, Västerbottens museum och Världskulturmuseet i Göteborg. Kvar vid Historiska museet finns nu endast en trumma.

Nordiska museet ansvarar över totalt 33 trummor (inklusive de som deponerats till museet från Historiska museet). Ett flertal av dessa trummor är utlånade till andra museer, till exempel till Siida, en är deponerad till Silvermuseet i Arjeplog. Nordiska museet har lånat ut tio trummor till Ájtte.

Nationalmuseet i Danmark har den största samlingen trummor, sex stycken, utanför de nordiska länderna.

Europeiska museer

I inventeringen i förprojektet 2003-2004 skickades också enkäten ut till 84 museer i Europa utanför Norden. 28 museer svarade att de hade samiska föremål i sina samlingar.

Större samiska samlingar finns vid:

- Nationalmuseet i Danmark
- Museum für Völkerkunde i Hamburg
- Museum of European Cultures i Berlin
- Museum für Völkerkunde i Dresden
- National Museum of Ethnology i Leiden, Holland

Majoriteten av museernas samlingar är insamlade under slutet av 1800-talet och under första hälften av 1900-talet. Innehållet i samlingarna är främst bruksföremål, husgeråd, dräkter och dräkttillbehör.

13 museer har föremål med anknytning till samisk religion. Materialet består främst av trummor, trumhammare, amuletter och offerplatsföremål.

Humanosteologiskt material vid europeiska museer

Av de europeiska museerna svarade ett av museerna (Murmansk regional museum) att dom har humanosteologiskt material från samiskt område från en arkeologisk utgrävning. Vi vet även sen tidigare att Musée de l'Homme i Paris har fyra eller eventuellt fem samiska kranier som samlades in vid en fransk expedition 1838.

Besök på museer

Inom projektet besöktes ett antal museer för att dokumentera deras samlingar, sammanlagt besöktes sju museer: fem läns museer och två centralmuseer. Syftet med besöket har varit få en inblick i museisamlingarna, förutom den information som kunnats få via kataloguppgifter.

Följande museer har besökt inom ramen för projektet: Världskulturmuseet, Göteborg; Västerbotten läns museum, Umeå; Skellefteå museum; Hallands läns museum, Halmstad; Malmö museum; Kulturen i Lund och Helsingborgs museum. Vid tidigare tillfällen har samlingarna vid Nordiska museet och läns museet Västernorrland besökts.

*Ssamiska föremål framlockade. i konservatorsateljén.
Helsingborg museum/Kulturmagasinet.
Foto: Sunna Kuoljok, Ájtte.*

De museer som besöktes var de belägna både i norra och södra Sverige. De har samlingsansvarig personal, men inte alla museer har egna konservatorer. De flesta museer som besöktes hade plockat fram de samiska föremålen, skrivit ut uppgifter från deras föremålsdatabas och ibland även kopierat gamla katalogkort. Ibland kunde arbetet utföras i ljusa konservatorslokaler, med god överblick över föremålen, ibland i föremålsmagasin, där jag fått dokumentera föremålen direkt från deras magasinsplats i hyllor och skåp. Några gånger hade man inte hittat igen alla föremål, det har kunnat bero på omflyttningar till magasin, där vissa föremål ännu inte varit upppackade eller så har de helt enkelt inte gått att lokalisera. I två fall hittade museerna de ”försvunna” föremålen efter mitt besök.

Vid de flesta museer hade man ingen eller liten kunskap om samisk kultur och samiska föremål, så det hände också vid ett tillfälle att alla föremål inte tagits fram, eftersom man inte förstått att de var samiska. Det löstes genom att jag fick följa med ner i magasinet och vi där letade upp dessa föremål.

Museerna har i sin katalogisering angett föremålen som lapska eller samiska och har på så sätt överblick över vilka samiska föremål de har. Vilka uppgifter som finns om föremålen varierar, ibland finns inga uppgifter om föremålens ursprung, utom att de är köpta från antikhandel eller skänkta av någon som bor i museets närhet, ibland finns förvånansvärt goda uppgifter om tidigare ägare eller brukare. I en del fall är det tveksamt om ett föremål som museerna klassificerat som samiskt verkligen är samiskt. Föremålen har i allmänhet varit i god kondition, men det finns också föremål som varit utsatta för svåra angrepp av skadedjur. Det gäller främst föremål av päls och ull.

Majoriteten av de museer som besöktes hade bra magasin, goda konserverings- och vårdresurser, både vad gäller lokaler och personal. Två hade inte så bra magasinförhållande och ingen särskild personal för vård av föremålen.

Världskulturmuseet, Göteborg

Världskulturmuseets magasin och konservatorlokaler ligger inte vid själva museet, utan några spårvagnsstationer bort. Där förvaras museets ca 100 000 föremål. Föremålen flyttades från Etnografiska museet i Göteborg efter museets stängning 1 september år 2000. Flytten tog ca ett år. Ca en tredjedel av föremålen är upppackade och placerade ut i magasinets hyllor. De övriga föremålen ligger fortfarande i de flyttkartonger de packades in vid flyttningen, allt kartonger är noga märkta enligt ett system, som gör dem lätta att hitta igen.

Museet textilkonservator hade plockat upp en del av föremålen till textilkonservatorateljén, andra föremål togs fram under tiden jag var på besök och en del fick jag studera på plats i magasin. Museet har 865 samiska föremål i sina samlingar. Utdrag ur föremålsdatabasen hade museet skickat före besöket. Väl på plats fick jag tillgång till museet kortkatalog, med svartvita teckningar av föremålen.

Kista, Världskulturmuseet. Har tillhört familjen N N Skum, Kaitum. Foto: Sunna Kuoljok, Ajtte.

På museet finns samiska föremål framförallt från 1900-talet, några föremål har kommit till museet i slutet av 1800-talet. I museets samling finns föremål som arkeologen Gustaf Hallström insamlat i Lujaure på Kolahalvön 1910, ett 50-tal föremål från vardera författaren Johan Turi och konstnären Nils Nilsson Skum. Museet har också ca 200 föremål från sydsamiskt område, från Härjedalen och Tärna. En positiv sak är att det i många fall är angivet vem som ägt föremålet och dennes hemort. I museets samling finns också en seite, som Henric Horn af Åminne år 1900 tog, tillsammans med ytterligare två seitar, från en offerplats intill fjället Áhkká i Sirkas sameby. Museet har också en trumma med trumhammare, deponerad från Nordiska museet, som i sin tur fått trumman deponerad till sig från Statens Historiska museum. Trumman som ”vid superintendenten Petrus Asps visitation” i januari 1725 ”fråntagits lapparna och på Kungl. Maj:ts befallning inlämnats”, kommer från Åsele lappmark (enligt. Historiska museets översiktskatalog).

Kulturen i Lund

Museets magasin ligger i Lunds utkant. Det är ett ca tio år gammalt magasin med lokaler för konservering. Nu håller de på att utöka det både med nya magasin och arbetslokaler. Här har de samlat alla samiska föremål i en och samma skåp i magasinet (förutom skorna, som förvarades för sig) och varje låda går att dra ut och lägga på en rullvagn, så vi behövde inte lyfta ur föremålen.

Kulturen har 178 samiska föremål och även föremål deponerade här från Lunds universitets historiska museum. Här finns flera silverkragar och -bälten samt fingerringar, maljor, broscher och de är rätt väl genomgångna av Phebe Fjällström.

På museet finns ett flertal föremål från 1700- och 1800-talen, t.ex. en lulesamisk päls med tennbroderad, pälskantad krage och ett bälte med gjutna små tennplåtar, som ser ut som det bälte som Carl von Linné bär på den kända avbildningen av honom från år 1737, där han bär samiska kläder och attiraljer. Här fanns också en lulesamisk mössa med tenntråd broderat i sicksack-mönster och med det röda klädet under tennet sicksack-klippt. Alla dessa föremål är insamlade år 1821 av Johan William Zetterstedt, professor vid universitetet i Lund.

*Pälskrage, pälsen insamlad 1821, Kulturen i Lund.
Foto: Sunna Kuoljok, Åjtte.*

Här finns också en rensele och halsband i skinn, med rött kläde och tennbroderier i form av blommotiv. Det är insamlat 1894, ursprungligen från Arjeplogs lappmark (enligt katalogkort). Trä- och hornföremålen var inte lokaliserade vid besöket, utan hittades först några veckor senare.

Malmö museer

Besök i museets textilmagasin, som ligger i museets källare, men ska flyttas till ett nytt centralmagasin i en annan del av Malmö. Museet har ca 40 samiska föremål. De flesta föremålen är från slutet av 1800-talet och början av 1900-talet. Några av föremålen har angiven proveniens: 21 föremål är inköpta i Laidijaur mellan Kwickjock och Stora Sjöfallet år 1899 av dr. Paul Rosenius för museet räkning, bl.a en kvinnodräkt : kolt, bröstlapp, livband, mössa, kragkappa; en mansdräkt: mössa, bälte, pung. Koltten var fantastiskt dekorerad och färgerna i det vävda kvinnobältet (vuona-badde) var klara och helt oblekta.

Fem föremål; en silverkrage, ett bälte, en penningpung, en hornsked och en dragskiva för tenntråd är inköpta år 1902 av Nils Andersson, Frostviken, Jämtland, då han förevisade sin renhjord i Malmö.

De övriga föremålen saknar i de flesta fall uppgifter om tidigare ägare. Flera föremål är köpta från antik-handlare. Bland dessa finns ett fantastiskt fint silverbälte med stora fyrkantiga silverplåtar, förvärvat till museet 1895 med okänt ursprung.

*Sydsamiskt bälte från Frostviken, Jämtland. Malmö museer.
Foto: Sunna Kuoljok, Åjtte.*

Kulturmagasinet/Helsingborgs museum

Museet har ca 100 samiska föremål. De flesta föremålen har geografiska ursprungsuppgifter. Här finns drygt 50 föremål från Nils Paulus Ländta, Lule Lappmark, förvärvade till museet 1908, efter hans död 1907. Bl.a. en vacker körackja, med sälskinn över fören. Här finns också 17 föremål från Lannavara förvärvade 1908, tyvärr utan uppgifter om vem som tillverkat eller brukat dem. Flera av textilierna har varit utsatta för insektsangrepp. Ullgarnet i NP Ländtas vävda bälte var i stort sett uppätet, endast skinnfodret och inslagsgarnet fanns kvar. Även två mössor och påsarna av kläde hade hål efter insektsangrepp.

*Körackja, Helsingborg museum/Kulturmagasinet. Har tillhört Nils Paulus Lända, Kvikkjokk.
Foto: Sunna Kuoljok, Ájtte.*

Hallands läns museum, Halmstad

Museet har 16 samiska föremål, främst sydsamiska från början av 1900-talet. Här finns bl.a. en sydsamisk kvinnodräkt med dräktdelar. I ett brev på museet får man veta att den är köpt av ”den gamla lapskan Maria Sjulsson, Laxfjället, Geutasjön nordvästra ände 1913. Om koltens sägs: Gaptie. Tillhört Maria Sjulssons mormor. Och är ”spunnen, väfd och sydd på Laxfjället. Restaurerad af Maria Sjulsson.” Maria Sjulsson har även tillverkat en mössa, ett barmkläde, en hårprydnad och ett par bällinghandskar, som finns på museet. Föremålen är köpta av en ingenjör Gustav Dillberg, Halmstad, när han arbetade i norra Sverige. Han har sedan skänkt föremålen till museet. Det som var roligt var att se hur noggrant, i ett brev till museet, skrivit ned uppgifterna om dessa föremål och deras ursprung samt angett föremålets beteckning på samiska.

*Sydsamisk kvinnokolt. Har tillhört Maria Sjulsson Laxfjället, Tärnaby.
Hallands läns museum. Foto: Sunna Kuoljok, Ájtte.*

Skellefteå museum

Skellefteå museum har ca 60 samiska föremål i sin kulturhistoriska samling. De flesta föremålen är skänkta av samer och andra boende i Skellefteå med omnejd. I magasinet var de flesta av de samiska föremålen samlade i ett skåp, men samiska föremål fanns även på andra håll i magasinet, t.ex. skoband, rotkorgar. På museet katalogiserar man de samiska föremålen med OCM 563, och enligt uppgift kan det finnas samiska föremål som ännu inte fått denna klassificering. En del föremål, som skor och en härmatta, fanns i ett särskilt pälsmagasin.

Same med ren och ackja. Tillverkad av Runo Lette. Skellefteå museums samling. Foto: Roger Nylund/ Skellefteå museum

Västerbottens museum

Västerbottens museum har 747 samiska föremål. Besöket inleddes i pälskylen. Där finns flera skinnlokor, skor av päls och pälsar. Pälsarna är framförallt sydsamiska och här fanns även några barnpälsar och en pälsfodrad sydsamisk flickmössa. Nästa anhalt var textilmagasinet, där koltar och dräktdelar som mössor, barmkläden, skoband förvaras. Här finns även andra föremål, t.ex hårprydnader, syväskor, gehäng m.m.

Sydsamisk flickmössa fodrad med renkalvpäls. Västerbottens museum. Foto: Sunna Kuoljok, Ájtte.

De samiska föremålen på Västerbottens museum kommer framförallt från tre samlingar: Ingenjör Hampus Huldts samling, deponerad till museet 1904 och köpt 1913, Nomadskoleinspektör Erik Bergströms samling, donerad till läns museet vid invigningen 1943 Västerbottens lapska museiförenings samling, donerad till läns museet vid föreningens upplösning 1974.

På museets hemsida på internet går det att söka efter museets samiska föremål. Adress: www.vasterbottensmuseum.se.

Information om övriga museer med samiska samlingar

Ájtte, Svenskt Fjäll- och Samemuseum, Jokkmokk

Ájtte har ca 7 500 föremål i den kulturhistoriska samlingen, där stommen är föremål med anknytning till samiskt liv och historia. I samlingen finns de föremål som Erland Ström samlade in mellan 1923-1955, främst silver, men även föremål typiska för den tidens samlare; körselar, mjölkstävor, nålhus och barmkläden, mestadels lule- och karesuandosamiska. I museet finns även jojkkupptecknaren Karl Tiréns samling. Etnografiska museet har till Ájtte deponerat sina samiska föremål, insamlade under perioden 1834 – 1937. I denna samling finns bl.a. föremål från Tuolpukka, Vittangi skogssameby. Museet har även en deposition från Uppsala Universitet. År 2002 överförde Örebro läns museum samiska föremål till Ájtte. Ájtte har även en mindre samling samisk konst. I Ájttes samling finns samiskt religiöst material, ca tio sejtar, två trummor och gravgåvor.

Norrbottens museum, Luleå

I museets kulturhistoriska samling finns ca 1 000 samiska föremål, huvudsakligen från nord- och lulesamiskt område. I samlingen finns samiskt humanekologiskt material från arkeologiska undersökningar och samiskt religiöst material som trummor och sejtar.

Piteå museum, Piteå

Piteå museum har fem samiska föremål i sin samling: väska, skoband, kjolväska och kolt och en sejte.

Sypåse. Piteå museum.

Silverbuseet, Arjeplog

Mellan 4 000 och 6 000 samiska föremål finns i Silverbuseet, däribland även samiskt religiöst och samiskt humanekologiskt material. Museet äger en stor och representativ samling av samiskt silver.

Härjedalens Fjällmuseum, Funäsdalen

Museet har ca 200 samiska föremål i sin kulturhistoriska samling. Det öppnades 1999. Utställningarna visar föremål som samlades in av handlaren Erik Fundin och den av honom 1893 bildade fornminnesföreningen.

Jämtlands läns museum, Östersund

I museet finns drygt 500 samiska föremål, varav en mindre del är samiskt religiöst material och samiskt humanekologiskt. Föremålen som i huvudsak kommer från det sydsamiska området (länet) är insamlade under 1900-talet genom gåvor, inköp samt arkeologiska undersökningar. Museet har samiskt religiöst material, en trumma och ett tiotal gravföremål. I mitten av 1970-talet donerade Nils Thomasson sin samling till länsbuseet. Bildsamlingen omfattar cirka 30 000 glasplåtar och bladnegativ.

Länsmuseet Västernorrland, Härnösand

Museet har ca 300 samiska föremål i länsmuseets samlingar. Här finns bl.a klädedräkt (ca 100), husgeråd (ca 90), redskap (ca 50), seldon (ca 20), 8 vaggor, 2 spjut, 10 byggnader. Museet har samiskt human osteologiskt material och samiskt religiöst material, t.ex. sejtar.

Bjällerband. Länsmuseet Västernorrland.

Många av de samiska föremålen är insamlade av Axel Calleberg under 1920-talet. Under samma period byggdes det upp ett sameviste på Friluftsmuseet Murberget med ett 10-tal byggnader från bl.a. Arvidsjaur och Arjeplogs socknar.

Dalarnas museum, Falun

Dalarnas museum har ca 25 samiska föremål, t.ex. dräkt, husgeråd, vagger, ackja. På museet finns också samiskt religiöst material, en trumma och en träfigur.

Länsmuseet Gävleborg, Gävle

Museet har ett fåtal föremål som kan vara samiska, t.ex. en dräktväska och rotslöjd.

Linnémuseet, Uppsala

Linnémuseet har en trumma med hammare och visare som har tillhört Carl von Linné. Trummans ursprunglige ägare var Anders Nilsson Pont, Grans sameby. Museet har också en bällingsko och en börs, bägge trossbottenfynd från Linnés professorshem, där museet idag är inrymt. I museet finns porträttet av Linné i samisk dräkt – målad av Martin Hoffman 1737.

Trumma och trumhammare. Linnémuseet. Foto: Sören Hallgren.

Museum Gustavianum, Uppsala

Det enda samiska föremålet i museets ägo är en sydsamisk väskbygel.

Skoklosters slott, Skokloster

I slottets samlingar finns fem samiska föremål: en trumma., ett knivskaft, ett bälte, en skinnpåse, och en kosa.

Etnografiska museet, Stockholm

Etnografiska museets samling, 460 föremål, är sedan år 1988 deponerad på Ájtte, Svenskt Fjäll- och Samemuseum.

Nordiska museet, Stockholm

Nordiska museet samiska samling består av 6 260 inventarie-nummer. De tidigaste föremålen inköptes eller skänktes till museet redan på 1870-talet. Under åren har mer samiskt material inkommit till Nordiska museets samlingar från svenskt, finskt, norskt och ryskt samiskt område och den samiska samlingen har med tiden blivit omfattande. Föremålen har främst ingått i samernas personliga utrustning och bohag.

Nordiska museet har ett särskilt arkiv för samiskt material, det sk. Lappska arkivet, där finns bland annat uppteckningar från de dokumentationer som utförts i Nordiska museets regi med frågelistor, fotografier m.m.

Livrustkammaren, Stockholm

Livrustkammaren har ca 10 samiska föremål i sin samling: bl.a en trumma och en snidad same i naturlig storlek i en ackja och med en uppstoppad ren, en gåva till Karl XI från landshövdingen i Västerbotten Gustaf Douglas år 1694.

Statens historiska museum, Stockholm

Historiska museets osteologiska samling (skelett av djur och människor) har ca 20 inventarienummer som enligt uppgifter från grävrapporter och äldre källor är samiska, till detta kommer även ett antal björnskelett från björngravar. Utöver finns det i den arkeologiska samlingen ett 40-tal inventarienummer som är, eller är förmodat samiska, främst offerplatsfynd och sejtar. Historiska museet äger också 30 samiska trummor, varav alla utom en var deponerade vid andra museer.

Vasamuseet, Stockholm

Vasamuseet har fyra samiska väskbyglar, som är funna på regalskeppet Vasa.

Västmanlands läns museum, Västerås

Museet har tre samiska föremål: en pipa, en dosa av rot och en bibel på samiska.

Bohusläns museum, Uddevalla

Museet har ca 15 samiska föremål, bl.a. två armborst, mössa, husgeråd.

Regionmuseum Västra Götaland, Vänersborg

Museet har åtta samiska föremål, framförallt husgeråd.

Västergötlands museum, Skara

Det enda föremål man känner till är ett förmodat samiskt föremål; ett skärp.

Textilmuseet, Borås

Museet har en relativt ny dräkt från Kautokeino, med tillbehör, sammanlagt 15 föremål.

Sörmlands museum, Nyköping

Museet har tre samiskinspirerade dräkter med tillbehör samt en psalmbok, Same Tjåggolwasen Psalm-Kirje, från 1894.

Östergötlands länsmuseum, Linköping

Museet har sju samiska föremål, bl.a. tre rotkorgar.

Länsmuseet på Gotland, Visby

Museet har ett samiskt föremål, en penningpung, med okänt ursprung.

*Penningpung. Länsmuseet på Gotland. Foto: Göran Ström/
Länsmuseet på Gotland*

Smålands museum, Växjö

Museet har fem samiska föremål, ett par näbbstövlar, två svarvade behållare/flaskor med benbeslag, en körstav och en sparbössa.

Kalmar läns museum, Kalmar

Museet har nio samiska föremål, flera av dem sydsamiska.

*Sydsamisk bälte. Kalmar läns museum. Fotograf: Pierre
Rosberg/Kalmar läns museum.*

Lunds Universitets Historiska Museum, Lund

I den kulturhistoriska samlingen har museet en trumma med hammare, en runkalender och en päls med tillbehör: en päls med tenntådsbroderad krage, ett bälte med gjutna små tennplåtar, en mössa. Dessa föremål är insamlade år 1821 av professorn vid Lunds universitet Johan William Zetterstedt. Pälsen med tillbehör är deponerade vid Kulturen i Lund.

*Lulesamisk mössa. Lunds universitets Historiska museum,
deponerad på Kulturen, Lund. Insamlad 1821.
Fotograf: Sunna Kuoljok/Ájtte.*

Slutord

Projektet har genomförts under 18 månader. Det har upplevts som mycket positivt. Genom projektet har viktiga kontakter skapats med de museer i Norden som har samiska samlingar och mycket information om samiska föremål på museer har tagits fram. Det har också varit värdefullt att jobba tillsammans med andra samiska museer, att se att vi ofta stöter på liknande problem i våra verksamheter och att vi kan dra nytta av varandras erfarenheter för framtiden. Samarbetet inom projektet med Siida musem och Varanger samiska museum har fungerat mycket bra. Seminariet i anslutning till projektet blev ett lyckat och välorganiserat arrangemang, med ca 60 deltagare, som lyssnade på inbjudna föreläsare och deltog i diskussioner och utbyte erfarenheter kring ämnet repatriering.

Arbetet med databasen har pågått under hela projektiden. Från december månad 2007 finns den tillgänglig på internet (www.samicollection.org). I skrivande stund fattas dock ännu information i den svenska delen av databasen. Det är de stora samlingarna som ännu inte finns i databasen. Ett problem, som vi inte förutsåg, var att de svårigheter som skulle komma att uppstå vid den tekniska överföringen av information mellan museer egna databaser och Recalling-projektets databas. Det största problemet har visat sig vara att få ut informationen från museernas egna databaser. I den databas som blir tillgänglig i december 2007 finns därför ännu inte uppgifterna från Nordiska museet, Ájtte och Norrbottens museum med i databasen, trots goda intentioner. Dessa stora samlingar är inte heller möjliga att skriva in manuellt, som vi kunnat göra med de mindre samlingarna. Två museer, Västerbottens museum och Statens Historiska museum, hänvisar till egna föremålsdatabaser på sina hemsidor. Då har vi hänvisat från vår databas-hemsida till deras hemsidor. I några fall har inte museet skickat kataloguppgifter. Projektet slutade i november 2007, men Ájtte kommer att fortsätta att uppdatera informationen i databasen med ytterligare uppgifter om samiska föremål både från den egna samlingen och från andra museer och hembygdsgräddor i Sverige.

Kunskap om det egna kulturarvet och den egna historien är en grund för formandet av en egen identitet och ger möjlighet att upprätthålla sin kulturella särprägel. Det är också en förutsättning för att på jämlik nivå kunna delta i formandet av samhället. Det museala materialet har ett stort värde som ett källmaterial för den samiska kulturen. Kunskapen om föremålen, liksom kompetensen att tolka dem och sätta in dem i ett sammanhang, finns framförallt hos samerna själva. Därför är det viktigt att museisamlingar med samiska föremål blir tillgängliga för samer, men även för en intresserad allmänhet. Förhoppningsvis är projektet bara en början på återförandet av samiskt kulturarv, där vi i framtiden kan repatriera även föremål till samiska museer nära den samiska befolkningen. Samtidigt får vi inte glömma att det finns ett fortsatt behov av att samiska föremål finns utställda på museer utanför Sápmi, för att där kunna berätta om den samiska kulturen.